

SPOŁECZNY OBRAZ KORUPCJI: OD ZMIANY USTROJU DO UNII EUROPEJSKIEJ

Warszawa, kwiecień 2002 roku

Przeprowadzony w kwietniu 2002 r. sondaż nawiązał do wcześniejszych badań OBOP nad postrzeganiem korupcji i wykazał, że:

- Poczucie wszechobecności korupcji nasiliło się w porównaniu z listopadem 1999 r., już 54 proc. badanych uważa, że korupcja występuje w Polsce bardzo często, a kolejne 32 proc. że często. Większość społeczeństwa (58 proc) uważa, że w ciągu ostatnich pięciu lat korupcja w Polsce nasiliła się.
- W przewidywaniach dotyczących przyszłości korupcji w Polsce dominuje pesymizm; jedynie 18 proc. badanych spodziewa się, że w najbliższych kilku latach nastąpi poprawa; 27 proc. spodziewa się pogorszenia, a 40% nie oczekuje żadnych zmian.
- Pewne nadzieje na ograniczenie korupcji związane są ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. 36 proc. spodziewa się wtedy poprawy, 10 proc. pogorszenia, a 43 proc. sądzi, że nic się nie zmieni.

TNS OBOP

ul. Dereniowa 11, 02 776 Warszawa

Tel: (48 22) 648 2044 (-46), 644 9995 Fax: (48 22) 644 9947 e-mail: obop@obop.com.pl www.obop.com.pl

Biura w ponad 50 krajach
Grupa Taylor Nelson Sofres

Cytowanie, publiczne odtwarzanie, kopiowanie oraz wykorzystywanie w innej formie danych, informacji i opracowań zawartych w tej publikacji jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Korupcja jest jedną z najważniejszych chorób życia publicznego w III Rzeczypospolitej. Tak sądzą zwykli ludzie, politycy, dziennikarze i eksperci, krajowi, zagraniczni i międzynarodowi. Zrealizowany pod koniec 1999 r., za rządów AWS, sondaż OBOP pokazał, że przekonanie o wszechobecności korupcji było w społeczeństwie powszechne. Od tego czasu zmieniło się w Polsce wiele: rządy objęła koalicja lewicowo-ludowa, przybliżyła się perspektywa wejścia Polski do Unii Europejskiej, kwestia korupcji wielokroć pojawiała się w polityce i w mediach – rząd zapowiadał walkę z korupcją, a opozycja atakowała go za brak woli w tej walce, organizacje pozarządowe podjęły głośną kampanię o „czyste ręce”, wybuchały i niczym się nie kończyły afery, nie wiadomo nawet, w jakiej mierze faktyczne, a w jakiej wyimaginowane, o korupcję Andrzej Lepper oskarża czołowych polityków. Sondaż opinii publicznej nie może pokazać, co w tym czasie działo się z samą korupcją – może jednak pokazać, co zmieniło się w jej obrazie społecznym¹.

Zmiany w społecznym odczuciu korupcji

Najprostszym i naturalnym sposobem pomiaru społecznego odczucia korupcji jest pytanie o ocenę jej występowania. Tabela zawiera porównanie odpowiedzi na to pytanie, uzyskanych w listopadzie 1999 i w kwietniu 2002 r.

dane w proc.

Czy sądzi Pan(i), że w Polsce występuje korupcja?	listopad 1999 N=1025	kwiecień 2002 N=1009
bardzo często	43	54
raczej często	41	32
raczej rzadko	5	7
bardzo rzadko	1	0
trudno powiedzieć	10	7

Porównanie wykazuje, że poczucie obecności, a raczej wszechobecności korupcji jest dziś większe niż było dwa i pół roku temu. Ubyło ludzi, którzy nie mają w tej sprawie zdania, nie ma już nikogo, kto uważałby korupcję za zjawisko bardzo

¹ Sondaż TNS OBOP zrealizowany w dniach 6-8 kwietnia 2002 r. na reprezentatywnej, losowej 1009-osobowej ogólnopolskiej próbie osób od 15 roku życia. Maksymalny błąd statystyczny dla takiej wielkości próby wynosi +/-3%, przy wiarygodności oszacowania równej 95%.

rzadkie, a – co jest nowym elementem – już *większość społeczeństwa uważa, że korupcja występuje bardzo często*; przyrost wynosi tu 11 punktów procentowych.

Także *sami ludzie twierdzą, że korupcja w Polsce narasta*. Wiadomo to z ich odpowiedzi na pytanie o to, jak zmienił się zasięg korupcji w Polsce w ostatnich pięciu latach.

Jak się Panu(i) wydaje, czy w ostatnich pięciu latach, ogólnie rzecz biorąc, korupcja i przekupstwo w Polsce

zwiększyły się	58%
są takie same jak były przedtem	28%
zmniejszyły się	5%
trudno powiedzieć	9%

Pytanie to celowo nie zawierało żadnych politycznych charakterystyk tego okresu, swoim językiem nie zachęcało więc badanych do odpowiedzi sterowanych sympatiami politycznymi. Okres ten to głównie czas rządów AWS (i Unii Wolności). AWS szedł do władzy pod hasłami sanacji moralnej - uzdrowienia państwa, rządzonego przez koalicję SLD-PSL. Na podstawie tego badania można powiedzieć, że jeśli chodzi o korupcję, *w okresie rządów AWS nastąpiło subiektywne pogorszenie zdrowia państwa*.

Wydaje się jednak, że poczucie narastania korupcji jest od pewnego czasu zjawiskiem stałym. Gdy w 1999 r. spytano Polaków o zmiany w częstotliwości występowania korupcji „w ciągu ostatnich dziesięciu lat”, to 62 proc. powiedziało, że korupcja się zwiększyła, 3 proc. - że się zmniejszyła, a 24 proc.- że jest przez cały czas taka sama. „Ostatnie dziesięć lat” to oczywiście okres od zmiany ustroju w 1989 r. Widoczna w tej perspektywie ocena ostatniego pięciolecia nie jest więc czymś wyjątkowym; tak samo osądza się cały okres po roku 1989.

Na ocenę tę czynniki położenia społecznego wywierają wpływ bardzo słaby lub żaden. Ciekawsze jest to, że na ocenach tych nie ważą także sympatie polityczne. Między ludźmi o orientacji lewicowej i prawicowej różnica w częstotliwości odpowiedzi, że korupcja i przekupstwo się zwiększyły wynosi tylko 3 punkty. Podobnie z preferencjami partyjnymi, wyrażonymi w ostatnich wyborach. Różnice między

wyborcami SLD-UP, PiS, PO i LPR nie przekraczają 10 punktów i nie układają się w żaden czytelny wzór. Najbardziej krytyczni są wyborcy AWS (74 proc.), a najmniej – wyborcy przodującej w antykorupcyjnej retoryce Samoobrony (53 proc.)! Brak zależności bywa ciekawszy niż sama zależność. W tym przypadku oznacza on, że *ludzie samorzutnie nie definiują korupcji jako zjawiska politycznego czy partyjnego, uważają, że „wszyscy kradną jednakowo”*. Zapewne gdyby ich zapytać czy korupcja wzrosła czy zmalała nie „w ostatnich pięciu latach”, lecz „w okresie rządów AWS”, zależność między sympatiami partyjnymi a odpowiedziami by wystąpiła.

Problemem w moralnej ocenie korupcji władzy są podobieństwa i różnice między politykami a ogółem społeczeństwa. Jeśli ktoś uważa, że politycy są tacy sami jak społeczeństwo, to łatwiej ich zrozumie i usprawiedliwi. O to podobieństwo OBOP pytał trzy razy: w kwietniu 1993 r., w listopadzie 1999 r. i obecnie, w kwietniu 2002 r.

dane w proc.

Czy Pana(i) zdaniem, ogólnie rzecz biorąc, obecnie politycy polscy pod względem uczciwości są:			
	IV 1993	XI 1999	IV 2002
lepsi od ogółu obywateli	4	1	2
podobni do ogółu obywateli	31	48	42
gorsi od ogółu obywateli	57	40	47
trudno powiedzieć	8	11	9

W uzyskanych ocenach nie widać żadnej regularnej zmiany. Tym niemniej najzupełniej nieliczni obywatele uważają polityków za uczciwszych od ogółu. Mniej więcej tyle samo jest ludzi, którzy uważają polityków za podobnych do ogółu i ludzi, którzy uważają ich za gorszych od ogółu. Procesy polityczne i zmiana władzy, które dokonały się w czasie między dwoma ostatnimi badaniami, nie doprowadziła do poprawy moralnej oceny polityków, raczej przyczyniła się do pogorszenia tej oceny. Warto pamiętać, że w pytaniu tym mowa jest o politykach bez żadnych dodatkowych określeń.

Przyszłość korupcji w Polsce

Słowo „przyszłość” ma konotację pozytywną, tym niemniej można zastanawiać się nad przyszłością tak negatywnego zjawiska jak korupcja. Od społeczeństwa, które widzi korupcję jako zjawisko nagminne i narastające, a przy tym nisko ocenia polityków, nie należy się spodziewać optymistycznych odpowiedzi na pytania o przewidywany zasięg korupcji w najbliższych latach.

Jak Pan(i) myśli, czy w najbliższych kilku latach, ogólnie rzecz biorąc, korupcja i przekupstwo w Polsce

zmniejszą się	18%
pozostaną takie same	40%
zwiększą się	27%
trudno powiedzieć	15%

Odpowiedź „pozostaną takie same” należy traktować jako pesymistyczną, gdyż 86 proc. badanych uważa korupcję za zjawisko częste. Tych, co uważają, że korupcja się zwiększy, należy uważać za pesymistów skrajnych.

Optymizm w poglądach na przyszłość korupcji jest mocno związany z orientacją polityczną. Zwolennicy partii obecnej koalicji rządowej są zdecydowanie większymi optymistami niż reszta; widać to zwłaszcza w porównaniu optymistów ze skrajnymi pesymistami.

dane w proc.

Głosowanie w wyborach z dn. 23 IX 2001 r.	Jak Pan(i) myśli, czy w najbliższych kilku latach, ogólnie rzecz biorąc, korupcja i przekupstwo w Polsce		
	zmniejszą się	pozostaną takie same	zwiększą się
SLD-UP	26	44	21
PSL	23	39	23
Samoobrona	18	35	33
PO	11	56	26
PiS	7	46	27
LPR(N=30)	3	57	18
AWS (N=19)	8	39	47
UW (N=22)	12	48	26

Ocena zmian w ostatnich latach – przypomnijmy - nie była wrażliwa na sympatie partyjne, natomiast prognoza zmian w najbliższych latach wyraźnie od nich zależy. Mówiąc nieco swobodniej: *obecna rzeczywistość korupcji skrzeczy tak głośno, że zagłusza podpowiedzi ideologii - wyobrażenia przyszłości natomiast nie są już tak „uziemione” i bardziej są podatne na wpływy wartości politycznych.*

Polska korupcja w Unii Europejskiej

Brak postępów w eliminacji korupcji w Polsce powoduje, że słyszy się pogląd, że to dopiero Unia Europejska wymusi w Polsce uczciwe procedury decyzyjne, takie jakie stosuje sama u siebie. Zbadano więc, co Polacy myślą na ten temat, czy uważają kraje Unii za wolne od korupcji i czy wierzą w „sanacyjny” wpływ Unii na Polskę.

Okazuje się, że obraz Unii jest daleki od ideału i blisko trzecia część Polaków sądzi, że korupcja jest tam równie częsta jak w Polsce. Tym niemniej *przeważa pogląd, że w krajach UE korupcja i przekupstwo nie są taką plagą jak w Polsce.*

Jak się Panu(i) wydaje, czy w krajach Unii Europejskiej korupcja i przekupstwo są równie częste jak w Polsce?	
o wiele rzadsze niż w Polsce	9%
rzadsze niż w Polsce	34%
równie częste jak w Polsce	29%
częstsze niż w Polsce	3%
trudno powiedzieć	25%

Ludzie którzy uważają, iż w Unii korupcja jest rzadsza niż w Polsce, skłonni są myśleć, że w Polsce po wejściu do Unii nastąpi poprawa pod tym względem. Sądzi tak 72 proc. spośród badanych, którzy uważają, że w UE korupcja jest o wiele rzadsza niż w Polsce i 53 proc. spośród badanych, którzy uważają, że korupcja w Unii jest rzadsza. Konsekwentnie, spośród tych co uważają, że korupcja w Unii jest taka sama jak w Polsce, 40 proc. sądzi, że nic się nie zmieni i także 40 proc., że będzie jeszcze gorzej.

Zwolennicy integracji Polski z Unią Europejską (co zrozumiałe) spodziewają się tu więcej dobrego, o wiele więcej niż przeciwnicy.

dane w proc.

Czy w referendum głosował(a)by Pan(i) za przystąpieniem czy przeciw przystąpieniu Polski do UE?	Jakich zmian w zasięgu korupcji i przekupstwa spodziewa się Pan(i) po wejściu do UE?		
	nastąpi poprawa	nic się nie zmieni	będzie jeszcze gorzej
za	51,5	30,5	5
przeciw	17,5	38	23,5

Pominięto odpowiedź „trudno powiedzieć”

W całym społeczeństwie wygląda to następująco:

Jakich zmian w zasięgu korupcji i przekupstwa w Polsce spodziewa się Pan(i) po wejściu Polski do Unii Europejskiej

36 proc. uważa, że po wejściu Polski do UE nastąpi poprawa,
34 proc. myśli, że nic się nie zmieni
10 proc. sądzi, że będzie jeszcze gorzej.

Przewidywanie braku zmian przy dużym nasileniu korupcji jest wyrazem pesymizmu, można by więc powiedzieć, że *jeśli chodzi o eliminację korupcji, to społeczeństwo polskie po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej wiele się nie spodziewa, a w każdym razie nie spodziewa się zdecydowanej sanacji*. Taka konkluzja to jednak tylko część prawdy.

Całą prawdę ujawnia dopiero porównanie odpowiedzi na dwa pytania o przewidywane zmiany w skali korupcji w Polsce – tego, w którym zapytano o zmiany „w najbliższych kilku latach” z tym, właśnie omawianym, w którym zapytano o zmiany „po wejściu Polski do Unii Europejskiej”. Oba pytania odnoszą się mniej więcej do *tego samego, lecz różnie nazwanego* okresu. W drugim przypadku pytanie wyraźnie wprowadza do myślenia badanego kontekst europejski.

dane w proc.

Opinie na temat przyszłości korupcji w Polsce	w najbliższych kilku latach	po wejściu Polski do UE
korupcja zmniejszy się/ nastąpi poprawa	18	36
pozostanie taka sama/ nic się nie zmieni	40	34
zwiększy się/ będzie jeszcze gorzej	27	10
trudno powiedzieć	15	20

Wpływ włączenia kontekstu europejskiego do myślenia o korupcji w Polsce jest piorunujący. Dwukrotnie wzrósł odsetek optymistów, a prawie trzykrotnie spadła liczba skrajnych pesymistów. *Sama zmiana perspektywy „cudownie” zmieniła obraz zjawiska*. Choć społeczeństwo jako całość nie spodziewa się, że po wejściu Polski do Unii korupcja zostanie zdecydowanie wyeliminowana, to jednak istotna jego część w Unii upatruje dobre lekarstwo na tę chorobę życia publicznego.

CZY SĄDZI PAN(I), ŻE W POLSCE WYSTĘPUJE KORUPCJA?(a)

		DANE W PROC.					LICZBA OSÓB
		bardzo często	raczej często	raczej rzadko	bardzo rzadko	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		54	32	7	0	7	1009
PŁEĆ	mężczyźni	58	29	8	0	5	484
	kobiety	50	36	6	0	9	525
WIEK	15-19	40	31	19	2	9	107
	20-29	55	34	8		3	196
	30-39	50	38	8		4	160
	40-49	56	35	5		4	199
	50-59	63	27	3		7	139
	60 +	56	27	2	1	15	207
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	49	29	7	1	14	340
	zasadnicze zawodowe	53	31	10	0	5	263
	średnie i pomaturalne	60	34	4		2	297
	wyższe i licencjat	56	40	3		1	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	50	30	10	0	9	371
	miasta do 20 tys.	52	37	4	0	6	125
	miasta 20-100 tys.	54	35	4		7	201
	miasta 100-500 tys.	55	33	6		6	191
	miasta pow. 500 tys.	67	26	4	1	2	121
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy, specjaliści	47	47	6			70
	prywatni przedsiębiorcy	64	33	3			50
	pracownicy administracji i usług	59	33	6		3	82
	robotnicy	50	37	10		3	113
	rolnicy	62	30	4	2	2	47
	gospodynie domowe	46	43	8		4	40
	emeryci	60	22	4	0	14	185
	renciści	50	36	5		10	101
	uczniowie i studenci	49	33	10	1	7	149
	bezrobotni	55	28	8		9	170
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	50	34	8	0	8	580
	nieregularnie praktykujący	57	29	6		8	284
	niepraktykujący	63	29	5		3	142
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	50	32	10	1	7	132
	średnia	53	34	7	0	5	571
	zła	57	29	4		10	300
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	45	26	11		18	202
	raczej się nie interesują	50	38	5	1	6	354
	raczej się interesują	60	30	6		3	380

	bardzo zainteresowani	67	29	3		1	71
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	63	30	6		1	217
	centrolewicowe	50	41	9			97
	centroprawicowe	60	38	2		1	77
	prawicowe	61	30	6		3	134
	trudno powiedzieć	48	31	7	1	13	483
PREFERENCJE WYBORCZE Z dn.23.IX.2001	SLD-UP	65	27	4		3	210
	Samoobrona	49	31	7	1	11	55
	PiS	59	33	8			44
	PSL	45	48	2		5	41
	PO	60	37	3			53
	LPR	71	15	4		10	31
	inne	58	35	5		2	44
a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.							

**JAK SIĘ PANU(I) WYDAJE, CZY W OSTATNICH PIĘCIU LATACH, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC,
KORUPCJA I PRZEKUPSTWO W POLSCE:(a)**

		DANE W PROC.				LICZBA OSÓB
		zwiększyli się	są takie same jak były przedtem	zmniejszyli się	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		58	28	5	9	1009
PŁEĆ	mężczyźni	58	29	7	6	484
	kobiety	58	27	4	12	525
WIEK	15-19	55	24	7	15	107
	20-29	51	37	5	7	196
	30-39	61	30	5	4	160
	40-49	60	28	4	8	199
	50-59	61	27	6	6	139
	60 +	60	22	4	14	207
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	57	22	6	15	340
	zasadnicze zawodowe	57	31	6	6	263
	średnie i pomaturalne	61	29	5	6	297
	wyższe i licencjat	57	36	1	5	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	55	29	6	10	371
	miasta do 20 tys.	59	25	7	9	125
	miasta 20-100 tys.	56	31	3	10	201
	miasta 100-500 tys.	59	32	3	7	191
	miasta pow. 500 tys.	68	22	6	5	121
	kierownicy, specjaliści	51	40	5	4	70
	prywatni przedsiębiorcy	52	36	4	8	50
	pracownicy administracji i usług	64	22	5	9	82

GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	robotnicy	54	37	5	4	113
	rolnicy	63	29	6	2	47
	gospodynie domowe	70	25		5	40
	emeryci	59	23	6	12	185
	renciści	58	27	4	11	101
	uczniowie i studenci	59	24	6	11	149
	bezrobotni	57	28	5	11	170
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	55	30	5	9	580
	nieregularnie praktykujący	60	25	5	9	284
	niepraktykujący	64	25	6	6	142
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	55	28	8	9	132
	średnia	57	29	5	8	571
	zła	60	26	4	10	300
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	54	23	2	21	202
	raczej się nie interesują	62	25	5	7	354
	raczej się interesują	56	33	6	5	380
	bardzo zainteresowani	58	34	5	3	71
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	60	30	7	3	217
	centrolewicowe	56	36	6	2	97
	centroprawicowe	56	34	4	6	77
	prawicowe	57	31	7	6	134
	trudno powiedzieć	58	24	4	14	483
PREFERENCJE WYBORCZE Z dn.23.IX.2001	SLD-UP	61	28	5	6	210
	Samoobrona	53	26	5	17	55
	PiS	59	29	8	4	44
	PSL	48	34	12	6	41
	PO	56	44			53
	LPR	66	21	4	9	31
	inne	61	24	4	11	44
<i>a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.</i>						

JAK PAN(I) MYŚLI, CZY W NAJBLIŻSZYCH KILKU LATACH, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, KORUPCJA I PRZEKUPSTWO W POLSCE:(a)

		DANE W PROC.				LICZBA OSÓB
		zmniejszą się	pozostaną takie same	zwiększą się	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		18	40	27	15	1008
PŁEĆ	mężczyźni	23	39	26	11	483
	kobiety	13	41	29	18	525
WIEK	15-19	28	32	23	17	107
	20-29	13	47	31	9	196
	30-39	14	43	29	14	160
	40-49	19	40	29	12	199

	50-59	21	39	25	14	139
	60 +	17	36	24	23	207
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	19	33	26	21	339
	zasadnicze zawodowe	17	38	31	13	263
	średnie i pomaturalne	16	46	27	11	296
	wyższe i licencjat	20	49	23	7	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	16	40	28	16	371
	miasta do 20 tys.	28	38	20	14	125
	miasta 20-100 tys.	15	41	29	15	201
	miasta 100-500 tys.	20	42	26	11	190
	miasta pow. 500 tys.	15	38	32	15	121
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy, specjaliści	20	55	18	7	70
	prywatni przedsiębiorcy	18	42	29	11	50
	pracownicy administracji i usług	15	38	31	16	82
	robotnicy	22	44	28	6	113
	rolnicy	17	39	31	14	47
	gospodynie domowe	17	36	36	11	40
	emeryci	17	38	25	21	184
	renciści	16	38	29	17	101
	uczniowie i studenci	21	41	22	16	149
	bezrobotni	17	35	32	16	170
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	14	41	27	17	579
	nieregularnie praktykujący	22	37	28	13	283
	niepraktykujący	23	43	25	9	142
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	26	39	23	11	132
	średnia	17	43	27	14	570
	zła	17	36	30	18	300
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	6	37	30	27	202
	raczej się nie interesują	16	39	32	13	353
	raczej się interesują	24	41	24	12	379
	bardzo zainteresowani	29	49	18	3	71
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	28	40	26	6	217
	centrolewicowe	27	44	24	5	97
	centroprawicowe	23	49	20	8	77
	prawicowe	13	45	31	11	134
	trudno powiedzieć	12	36	29	23	483
PREFERENCJE WYBORCZE Z dn.23.IX.2001	SLD-UP	26	44	21	9	210
	Samobrona	18	35	33	13	55
	PiS	7	46	27	20	44
	PSL	23	39	23	15	41
	PO	11	56	26	7	53

	LPR	3	57	18	22	30
	inne	10	43	33	14	44
<i>a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.</i>						

CZY PANA(I) ZDANIEM, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, OBECNIE POLITYCY POLSCY POD WZGLĘDEM UCZCIWOŚCI SĄ:(a)

		DANE W PROC.				LICZBA OSÓB
		lepsi od ogółu obywateli	podobni do ogółu obywateli	gorsi od ogółu obywateli	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		2	42	47	9	1008
PŁEĆ	mężczyźni	1	45	46	8	482
	kobiety	2	40	46	12	525
WIEK	15-19	1	34	44	21	107
	20-29	1	47	47	5	196
	30-39	1	44	49	6	160
	40-49	0	49	43	7	199
	50-59	3	41	47	9	139
	60 +	4	36	45	16	207
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	1	34	45	20	339
	zasadnicze zawodowe	1	44	46	10	263
	średnie i pomaturalne	3	48	46	3	296
	wyższe i licencjat		51	47	2	110
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	2	41	45	12	371
	miasta do 20 tys.	1	52	36	10	124
	miasta 20-100 tys.	2	42	45	11	201
	miasta 100-500 tys.	1	43	48	7	190
	miasta pow. 500 tys.	3	35	55	7	121
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy, specjaliści		65	33	3	70
	prywatni przedsiębiorcy	2	50	37	10	50
	pracownicy administracji i usług	1	48	48	3	82
	robotnicy	1	48	46	5	113
	rolnicy		36	55	9	47
	gospodynie domowe		37	59	4	40
	emeryci	4	37	43	16	184
	renciści	2	38	45	15	101
	uczniowie i studenci	1	37	47	15	149
	bezrobotni	2	40	50	9	170
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	2	41	44	13	579
	nieregularnie praktykujący	2	40	50	9	283
	niepraktykujący	1	50	46	3	142
SAMOOCENA SYTUACJI	dobra	3	45	41	10	132

MATERIALNEJ	średnia	1	45	45	9	570
	zła	2	36	50	12	300
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	2	24	50	24	202
	raczej się nie interesują	1	44	48	7	354
	raczej się interesują	2	49	43	6	379
	bardzo zainteresowani	2	53	39	6	71
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	2	52	40	5	217
	centrolewicowe	2	52	43	2	97
	centroprawicowe		47	47	5	77
	prawicowe	2	35	57	6	133
	trudno powiedzieć	1	37	45	16	483
PREFERENCJE WYBORCZE Z dn.23.IX.2001	SLD-UP	4	46	44	7	210
	Samoobrona	2	35	47	16	55
	PiS		30	59	11	44
	PSL		62	31	7	41
	PO		38	60	2	53
	LPR		29	54	17	31
	inne		32	59	8	44

a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.

**JAK SIĘ PANU(I) WYDAJE, CZY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ
KORUPCJA I PRZEKUPSTWO SĄ RÓWNIE CZĘSTE JAK W POLSCE?(a)**

		DANE W PROC.					LICZBA OSÓB
		są o wiele rzadsze niż w Polsce	są rzadsze niż w Polsce	są tak samo częste jak w Polsce	są częstsze niż w Polsce	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		9	34	29	3	25	1005
PŁEĆ	mężczyźni	10	41	25	4	19	483
	kobiety	8	29	30	2	31	521
WIEK	15-19	12	47	22	2	17	107
	20-29	15	36	31	2	15	195
	30-39	6	37	30	4	24	160
	40-49	5	41	28	4	21	198
	50-59	11	32	29	2	26	139
	60 +	6	22	26	3	44	206
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	8	29	22	3	38	339
	zasadnicze zawodowe	11	37	29	2	21	263
	średnie i pomaturalne	9	36	33	4	19	294
	wyższe i licencjat	7	47	31	2	13	109
MIEJSCE	wieś	8	30	28	4	30	370
	miasta do 20 tys.	12	38	27	2	20	125
	miasta 20-100 tys.	8	31	31	2	27	201

ZAMIESZKANIA	miasta 100-500 tys.	10	42	27	3	19	189
	miasta pow. 500 tys.	9	39	27	3	22	119
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy, specjaliści	8	46	32	3	13	70
	prywatni przedsiębiorcy	20	46	26	3	5	50
	pracownicy administracji i usług	10	38	26	2	24	80
	robotnicy	14	42	24	1	18	113
	rolnicy	9	37	23	2	29	47
	gospodynie domowe		41	43	3	13	40
	emeryci	7	25	27	3	38	184
	renciści	5	24	28	3	40	100
	uczniowie i studenci	14	46	21	1	18	149
	bezrobotni	6	26	35	6	27	169
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	8	31	27	2	31	579
	nieregularnie praktykujący	10	39	30	2	19	281
	niepraktykujący	12	39	27	7	15	142
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	15	41	28	2	14	132
	średnia	8	35	28	3	26	569
	zła	8	32	28	3	29	299
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	9	25	23	3	41	201
	raczej się nie interesują	9	34	26	2	29	354
	raczej się interesują	8	41	30	4	17	377
	bardzo zainteresowani	13	38	40	2	7	71
POGLĄDY POLITYCZNE	lewicowe	8	44	30	4	14	217
	centrolewicowe	7	46	32	4	10	97
	centroprawicowe	16	43	30		11	77
	prawicowe	10	34	30	2	23	134
	trudno powiedzieć	8	27	25	3	37	480
PREFERENCJE WYBORCZE Z dn.23.IX.2001	SLD-UP	8	39	31	1	21	210
	Samoobrona	19	33	17	3	28	54
	PiS	8	40	29	1	22	44
	PSL	4	30	44		22	41
	PO	15	40	24		22	53
	LPR	5	35	21	4	36	31
	inne	18	32	27	2	21	44

a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.

**JAKICH ZMIAN W ZASIĘGU KORUPCJI I PRZEKUPSTWA W POLSCE
SPODZIEWA SIĘ PAN(I) PO WEJŚCIU POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ?(a)**

		DANE W PROC.				LICZBA OSÓB
		nastąpi poprawa	nic się nie zmieni	będzie jeszcze gorzej	trudno powiedzieć	
OGÓŁEM		36	34	10	20	1005
PŁEĆ	mężczyźni	43	33	9	15	482
	kobiety	30	34	11	25	523
WIEK	15-19	56	24	2	19	107
	20-29	40	38	7	15	195
	30-39	29	42	13	15	159
	40-49	34	38	14	14	199
	50-59	38	30	9	23	138
	60 +	27	27	11	34	207
WYKSZTAŁCENIE	podstawowe	35	27	10	28	340
	zasadnicze zawodowe	35	33	13	19	262
	średnie i pomaturalne	35	41	8	16	294
	wyższe i licencjat	44	39	8	9	109
MIEJSCE ZAMIESZKANIA	wieś	34	32	11	23	371
	miasta do 20 tys.	42	36	3	18	123
	miasta 20-100 tys.	32	35	11	21	201
	miasta 100-500 tys.	38	34	10	18	191
	miasta pow. 500 tys.	37	33	12	17	119
GRUPA SPOŁECZNO - ZAWODOWA	kierownicy, specjaliści	42	39	10	9	70
	prywatni przedsiębiorcy	39	35	11	15	49
	pracownicy administracji i usług	36	30	9	25	79
	robotnicy	32	45	13	10	113
	rolnicy	32	35	6	26	47
	gospodynie domowe	39	38	16	7	40
	emeryci	30	27	11	32	185
	renciści	27	33	15	24	101
	uczniowie i studenci	54	27	3	16	149
	bezrobotni	32	38	9	20	170
PRAKTYKI RELIGIJNE	regularnie praktykujący	33	34	9	24	579
	nieregularnie praktykujący	38	35	9	17	282
	niepraktykujący	42	33	13	11	141
SAMOOCENA SYTUACJI MATERIALNEJ	dobra	49	31	4	16	132
	średnia	36	36	10	18	568
	zła	31	31	12	26	299
ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ	w ogóle się nie interesują	27	32	10	31	202
	raczej się nie interesują	31	36	11	22	352
	raczej się interesują	44	33	10	14	378

a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.

a Dane TNS OBOP; Sondaż z dn. 6-8 kwietnia 2002 r.